

**A SZEKSZÁRDI
BABITS MIHÁLY ÁLTALÁNOS ISKOLA**

HELYI TANTERVE

ETIKA

2020

Tartalom

Tartalom	2
Bevezetés.....	3
Kerettantervi megfelelés.....	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
Az etika tantárgy óraterve:.....	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
A kerettanterv által biztosított szabad órakeretet az alábbiakra fordítjuk:.....	7
5-6.évfolyam.....	7
7-8. évfolyam	19

.....

Bevezetés

Etika

5-8. évfolyam

Az etika tantárgy alapvető célja az egyéni és közösségi identitás formálása, stabilizálása, az egyének és a csoportok közti együttműködés megteremtése. Ehhez járulnak hozzá a kulturális hagyományokban gyökerező erkölcsi elvek, a társas szabályok megismertetése, az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztése.

A tantárgy magába foglalja az ember fontos viszonyulásait társaihoz, közösségeihez, környezetéhez és önmagához. Ezzel olyan szintézist kínál a tanulónak, amelyben eddigi személyes tapasztalatait és a más területeken megszerzett ismereteket reflektív módon vizsgálja. A tartalom szorosan kötődik más tantárgyak fejlesztési területeihez is.

Az erkölcsi nevelés fő célja a tanuló erkölcsi érzületének és erkölcsi gondolkodásának fejlesztése, a tanuló segítése a társas szabályok, a viselkedésminták azonosításában és saját alakuló értékrendjének tudatosításában.

Az etika tantárgy felkészíti a tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére, miközben saját tudását vizsgálja és fejleszti. Eszközei a kérdezés, a rejtett nézetek és a dilemmák feltárása, az érvelés, a meggyőzés, a meggyőződés, a társadalmi normák és a közösségi értékek értelmezése.

A tanulóközösség tevékenységei mintát nyújtanak arra, hogy milyen értékek és viselkedésmódok segítik vagy akadályozzák az együttműködést, milyen érzelmi-, érték- vagy érdekkonfliktusok jelenhetnek meg, milyen megoldási módok a legmegfelelőbbek.

Az ajánlott tantárgyi tartalmak és tanulói tevékenységek olyan képességeket is fejlesztenek, melyek a tanulót az életvezetésében tudatosabbá, társai és környezete problémái iránt érzékenyebbé tehetik, erősítik identitását, aktív társadalmi cselekvésre készítetik és segítik a nehéz helyzetek megoldásában.

Az etika tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A tantárgy keretében alkalmazott módszerek elősegítik az aktív tanulóvá válást, a tanulás tervezését, az egyéni tanulási stílus kialakítását és a tanulási útvonalak felfedezését, a mérlegelő gondolkodást, a belső motiváción nyugvó cselekvést, a célok elérése iránti elkötelezettséget, a metakognitív stratégiák alkalmazását.

A Kommunikációs kompetenciák: A kommunikációs kompetenciák formálása során a tanuló gyakorolja az érzelmek kommunikálásának, az empátián nyugvó értő figyelemnek, az álláspontok aszertív megjelenésének, az erőszakmentes kommunikációnak, az adatokra támaszkodó érvelésnek és a megfelelő vitakultúrának, valamint a társas konfliktusok kezelésének kommunikációs technikákat igénylő változatait.

A digitális kompetenciák: A digitális kompetenciák fejlesztését támogatja a hiteles forrásokon alapuló kutatómunka végzése, a projektmunkák szervezése, megvalósítása, az elvégzett feladatok digitális eszközökkel történő bemutatása. A virtuális térben kialakult közösségek tagjainak viselkedését befolyásoló etikai szabályok felismerése és elemzése. A digitális önkifejezés, a közösségi

oldalakon történő önmegjelenítés, az információk kezelése. A tartalom digitális megosztásával kapcsolatos etikai kérdések köre számtalan fejlesztési lehetőséget rejt magában.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A gondolkodási készségeket fejlesztik azok a tanulási tevékenységek, amelyek különböző élethelyzetek, információforrások, médiatartalmak elemzését igénylik. A különböző esettanulmányi példákban és a valóságos élethelyzetekben felmerülő etikai problémák, konfliktusok és a szabályok felismerése közben a tanuló elemző, problémamegoldó, mérlegelő gondolkodás alkalmazásával vizsgálja az események bekövetkezésének feltételeit. Átalakítja a szerzett információt, következtetéseket von le, magyarázatot keres, rendszerezést végez.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tantárgy támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkétség, az elkötelezettség kialakulását, és a teljesítmény javítására való törekvést. A gyakorlatok során az érzelmek felismerésének és kifejezésének, az érzelmi állapotok szabályozásának, a társas helyzetek észlelésének, a konfliktusok kezelésének és a döntéshozatali készségeknek a fejlesztése válik hangsúlyossá.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanulók önállóan vagy csoportosan lehetőséget kapnak a kreatív alkotások tervezésére, készítésére, projektfeladatok szervezésére, kivitelezésére. A szocio-emocionális készségek fejlesztése drámajátékkal, szerepjátékkal valósul meg, az érzelmek kifejeződése zenei produkciókban, vizuális alkotásokban ölt testet. A tudatosság erősítését segítik elő azok a feladatok, amelyekben kulturális hagyományok megismerésére kerül sor.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A tantárgy az önismeret fejlesztése révén segíti a tanulók jövőképeinek kialakítását, felkészíti őket a munka világára. Ugyanakkor erősíti a hosszú távú célkitűzéseket, a személyes jövőtervezést, az életpálya-építést, a döntéshozatalt, az életvezetést, a pénzügyi tudatosságot, és a tudatos önfejlesztést.

Az etika kerettanterv főbb pedagógiai alapelvei:

- A tanulók komplex személyiségfejlesztése, értelmi, érzelmi formálás és a cselekvésre buzdítás.
- A teljes személyiség aktivizálása a belső motiváció felkeltése és ébren tartása.
- Célrendszere és ajánlásai élményt adók, személyiséget, meggyőződést formálók.
- A tananyagok kiválasztása és annak megvalósítása során figyelembe veszi az egyes korosztályok tipikus életkori sajátosságait és lehetséges élethelyzeteit. Valamint lehetőséget kíván adni a tanulók és tanulócsoporthoz egyéni sajátosságai szerinti differenciálásra.
- Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönzi a diákokat a különböző élethelyzeteiben.
- Fontosnak tartja a nevelés három színterét (család, iskola, társadalom).
- Ebben a tantervben elsődleges az érzelmi, érületi nevelés, a morális fejlesztés, amely során a gyermekek cselekedtetése, meggyőződésének formálása elengedhetetlenül szükséges a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében.

- A nevelés mindig egy társadalmi közegben történik, így a nemzeti értékeink megismerése és megőrzése alapfeladat.
- A munkaformák között fontos szerepet tölt be a kooperatív csoportmunka, az egyéni és csoportos projektfeladatok szervezése, az egész csoportot bevonó beszélgetések. A hatékony munkavégzés érdekében közös szabályok felállítása javasolt. A tanuló munkáiból összeállított portfólió is az értékelés alapja lehet. A feladatok megtervezésénél és kivitelezésénél a tanulók igénybe vehetik a digitális eszközöket is.

A tanulási tevékenység értékelése alapvetően a fejlesztő értékelésre épül. A kooperatív tanulási tevékenység alkalmával az önértékelésről a társértékelésre, illetve a csoport együttműködésének az értékelésére kerülhet a hangsúly.

Az etika tanítása nagyfokú empátiát, sokirányú ismeretet, adaptivitási készséget és rugalmasságot igényel a pedagógustól, aki szakmailag kompetens személy, fejlődés-lélektani, pedagógiai, szakdidaktikai és módszertani felkészültséggel rendelkezik. Tisztában van az alapelvekkel, melyeknek szellemiségében tanít. Együttműködik azokkal, akikkel munkatársi kapcsolatban van (szülők, osztályfőnök, igazgató, tanárok, stb.)

5-6. évfolyam

Az 5-6. évfolyamon tanuló tanulók fejlesztése során, az erkölcsi szabályok értelmezésében, a többféle megközelítés mellett megjelenik az autonóm gondolkodás képessége is. A jó és a rossz cselekedetek elbírálásában teret nyer a tettek, szándékok alapján történő vizsgálat. A tevékenység motivációjában felerősödik a kortárs csoportban való megfelelés igénye és annak a tekintélyszemélynek – szülő, pedagógus - a befolyása, akihez a tanuló érzelmileg kötődik. Az éntudat és önismeret fejlődésében elkezdődik az én kibontakozásának folyamata, kialakul a saját gondolatok feletti kontroll érzése. Kialakul a személyes véleményformálás a saját érzelmeiről, szükségleteiről és gondolatairól. A szükségletek szabályozása tekintetében a 11–12 éves tanulók énejlődését már a kapcsolatok által szerzett tapasztalatok is uralják. A serdülőkorba lépő viselkedése az aktuális társas környezet szerint változik, hitét a csoporttagok többségének értékrendjéhez igazodó gondolkodás uralja, de már megjelennek az önálló identitás kialakítása felé tett első lépések is, a serdülő fogékonnyá válik a közösségi életben megnyilvánuló igazságtalanságokra.

7-8. évfolyam

Ebben az életkori szakaszban az erkölcsi szabályok értelmezésében egyre jobban a mérlegelő gondolkodás dominál. A tevékenység motivációjában felerősödik a kortárs csoportban való megfelelés igénye, az elfogadottság jutalmazó szerepének motiváló hatása, s annak a tekintélyszemélynek a befolyása, akihez a tanuló érzelmileg kötődik. Az éntudat és az önismeret kibontakozásával kialakul a saját érzelmek és gondolatok megfigyelése és ellenőrzése feletti mérlegelés. Gyakorlattá válik a belülről vezérelt személyes véleményformálás a saját érzelmekről, szükségletekről és gondolatokról. A serdülőkorba lépő fiatal számára ezt az időszakot a társas önazonosság, társas identitás próbálgatása jellemzi. Ezen kapcsolatokban különféle viselkedéseket tapasztalhat, különböző élmények

megosztására van lehetősége, így viselkedése az aktuális társas környezet szerint változik. Hitét a csoporttagok többségének értékrendjéhez igazodó gondolkodás uralja. Az erkölcs és etika tantárgynak külön figyelemmel kell lennie arra, hogy előtérbe kerülhet a kortársak viselkedésének szerepszerű átvétele. A fiúk társas-lelkületi fejlődésében egyre jelentősebb szerepet kap a félelem és a szomorúság elrejtésének igénye, mely az erőtlenség kifejezéseként is értelmezhető. Ebben az időszakban az empatikus viszonyulás határai jelentősen kitérülnek, mert a serdülő fogékonyává válik a társadalmi életben megnyilvánuló igazságtalanságok észlelésére. Az órai beszélgetések valamennyi formája elősegítheti a lelkiismeret közösségben történő erősödését. Ebben az életkorban megkezdődik a személyes világnézet kialakulása, ezért ezekben az években az oktatás fontos feladata, hogy ezt a folyamatot támogassa. A formálódó világnézetben testet öltő értékekre támaszkodva a fiatalok fokozatosan elkezdik elhelyezni magukat a létezés tágabb összefüggésrendszerében.

A 7-8. évfolyamos tanulók életében egyre többször jelenik meg a döntéshozatal, a felelősségvállalás önmagukkal, társaikkal és környezetükkel szemben. A különböző élethelyzetek felhívják a tanulók figyelmét az önismeret fontosságára, a társakkal való kommunikáció és együttműködés jelentőségére, az egészségmegőrző tevékenységek végzésére és a pénzügyi tudatosság fejlesztésére a nélkülözhetetlenségére. Erre az életkorra új dimenziókkal bővül a fiúk és a lányok kapcsolata, s az ezzel összefüggő témák tanórai feldolgozása szerepet vállalhat a testi és lelki egészségre, illetve a családi életre való nevelés általános céljainak megvalósításában. 13-14 évesen a tanulók már önálló használói a legkülönbözőbb technikai eszközöknek, így az erkölcsstan órák keretében is kitüntetett helyet kell kapnia a médiatudatosságra nevelésnek – hangsúlyozva, hogy ez egyúttal fontos szele az állampolgárságra és demokráciára nevelésnek, valamint az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztésének is.

Kerettantervi megfelelés

Az alábbi helyi tanterv megfelel a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló, 2020.02.08-tól hatályos, 110/2012.(VI.4.) számú Kormányrendeletben foglaltaknak.

Az etika tantárgy óraterve:

	5. évf.	6. évf.	7. évf.	8. évf.
Heti óraszám:	1	1	1	1
Évfolyamok óraszám:	36	36	36	36

A kerettanterv által biztosított szabad órakeretet az alábbiakra fordítjuk:

- elsősorban a tananyag mélyítésére,
- tehetséggondozásként a tananyag kiegészítésére,
- projektfeladatok megvalósítására.

5-6. évfolyam

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
1. Én-tudat – Önismeret	12
2. Család – Helyem a családban	12
3. Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben	12
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	12
5. A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő	12
6. Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére	12
Összes óraszám:	72

I. Tematikai egység	Én-tudat - Önismeret		Órakeret 12 óra
Tevékenységek	Fejlesztési feladatok és ismeretek		
<p>A testi, lelki egészség egységének felismerése a saját egészségi állapot nyomon követése;</p> <p>Az életkorra jellemző testi és szellemi fejlődés megfigyelése,</p> <p>Az önállósodás és növekvő felelősség elemzése;</p> <p>A saját és társak belső értékeinek és egyediségének tudatosítása.</p>	Testi és lelki változások		
<p>A saját viszonyulás néhány elemének feltárása;</p> <p>Az emberek közötti hasonlóságok és különbségek felismerése,</p> <p>Az alapvető emberi viselkedésformák értékelése;</p> <p>Különböző emberi élethelyzetek megismerése;</p> <p>Az önértékelés módjainak tudatosítása.</p>	Én és mások		
<p>Az egészséges és harmonikus életmód feltételei megfogalmazása;</p> <p>A pozitív és negatív hatások felismerése saját élethelyzetekben;</p> <p>Megoldási modellek kialakítása nehéz helyzetek kezelésére;</p> <p>Az egyéni sikerek értelmezése;</p> <p>Saját tanulási célok megfogalmazása;</p> <p>Valós és virtuális környezetben példaként szolgáló személyek keresése.</p>	Harmonikus jövő		
Fogalmak	<p>önismeret, fejlődés, önállóság, felelősség, egészség, harmónia, elfogadás, tervezés, tanulás, tudás, példakép, jövőkép</p>		

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- reálisan értékeli helyzetét, fejlődési célokat fogalmaz meg és a célok megvalósítását szolgáló terveket készít;
- felismeri a tudásszerzés módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére;
- felismeri a helyzethez illeszkedő érzelmeket és kifejezőmódjukat, és ennek megfelelően viselkedik/cselekszik;
- a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára;
- képes a problémák elemzésére és a megoldási alternatívák alkotására, a probléma megoldása érdekében, önmaga motiválására;
- döntései meghozatalakor figyelembe veszi a saját értékeit is.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- megismeri az önazonosság fogalmát és jellemzőit, azonosítja saját személyiségének néhány elemét;
- ismer testi-lelki egészséget őrző tevékenységeket és felismeri a saját egészségét veszélyeztető hatásokat. Megfogalmazza a saját intim terének határait.

II. Tematikai egység	Helyem a családban		Órakeret 12 óra
Tevékenységek	Fejlesztési feladatok és ismeretek		
<p>Saját viszonyrendszerek vizsgálata, a szűkebb és a tágabb közösségek hatása a tanuló életére</p> <p>Az alapvető emberi érintkezések formáinak (viselkedés, verbális és non verbális kommunikáció, gondolatok kifejezése, alkotások) megismerése valós és virtuális terepen is;</p> <p>A különböző érzelmeket kiváltó okok feltárása;</p> <p>Az érzelem vezérelte cselekvések következményeinek vizsgálata.</p>	A kapcsolatok hálója		
<p>Kapcsolatok elemzése a támogatás, bizalom, szeretet, tisztelet, segítség szempontjából;</p>	A bizalom és a szeretet a kapcsolatokban		

<p>A tartós, bizalomra épülő kapcsolatok jellemzői és fenntartásuk feltételeinek átélése; Az érzelmeket is kifejező figyelmes kommunikáció gyakorlása; Segítségkérés, segítség felajánlása.</p>	
<p>A család, rokonság egyedi viszonyrendszereinek feltárása; Saját helyzet felismerése, feladatok a családban; A legértékesebb családi szokások azonosítása; A családok sokszínű kulturális hátterének értelmezése; Tipikus családi szerepek, helyzetek és ezek értékelése; Az érték- és érdekütköztetések, az igények kifejezésének gyakorlása.</p>	Családi erőforrások
Fogalmak	támogatás, bizalom, szeretet, tisztelet, segítség, figyelem, probléma, kapcsolat, családi szokás

TANULÁSI EREDMÉNYEK:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- megfigyeli, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatai alakítására;
- képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére;
- a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára;
- megfogalmazza, hogy a szeretetnek, a bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban;
- megfelelő döntéseket hoz arról, hogy az online térben milyen információkat oszthat meg önmagáról.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- megismer olyan mintákat és lehetőségeket, amelyek segítségével a különböző helyzetek megoldhatók, illetve tudja, hogy hová fordulhat segítségért;
- azonosítja a családban betöltött szerepeket és feladatokat;
- azonosítja saját szerepét és feladatait;
- azonosít néhány, a családban előforduló konfliktust,
- felismeri a család életében bekövetkező nehéz helyzeteket, megfogalmaz néhány megoldási módot;
- felismeri saját családjának viszonyrendszerét, a családot összetartó érzelmeket és közös értékeket;
- azonosítja az egyéni, családi és társadalmi boldogulás feltételeit.

III.Tematikai egység	Társas tudatosság és társas kapcsolatok - Helyem a társas-lelkületi közösségekben	Órakeret 12 óra
Tevékenységek		Fejlesztési feladatok és ismeretek
<p>A társas kapcsolatok fontosságának hangsúlyozása</p> <p>Az elhagyatottság, a kirekesztettség állapotának elképzelése</p>		Szükségünk van társakra

A hagyományos és a modern technológia nyújtotta kapcsolattartási lehetőségek gyakorlása	
<p>A rokonszenv, ellenszenv azonosítása</p> <p>Az ismeretlenek iránti bizalom vagy bizalmatlanság okai feltárása</p> <p>A virtuális kapcsolatteremtési formák véleményezése, a virtuális identitások lehetséges megismerési módjai</p>	A kapcsolat kezdete
<p>A kortárs, baráti kapcsolatokat összetartó szokások, a jó működés feltételeinek feltárása, a jó probléma megoldási minták megismerése</p> <p>A bizalom, támogatás, törődés, őszinteség és a bántás megjelenési formáinak azonosítása</p> <p>A megértésre törekvő, egyenrangú kommunikáció gyakorlása</p> <p>A kapcsolatokat gyengítő okok feltárása, a kialakuló konfliktusok elemzése</p> <p>Konfliktuskezelési lehetőségek felismerése és gyakorlása</p>	A kapcsolat ápolása
Fogalmak	rokonszenv, ellenszenv, barátság, kapcsolat, bizalom, bizalmatlanság, támogatás, törődés, őszinteség, bántás, megértés, konfliktus

TANULÁSI EREDMÉNYEK:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- helyesen feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatainak alakítására;
- képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére;
- a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára;
- megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a barátságokban, a páros kapcsolatokban, és az iskolai közösségekben.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- képes a saját véleményétől eltérő véleményekhez tisztelettel viszonyulni, a saját álláspontja mellett érvelni;
- felismeri a konfliktus kialakulására utaló jelzéseket;
- rendelkezik érzelmi kifejezőképességekkel a konfliktusok megelőzésére és megoldási javaslatokkal a konfliktusok megoldására;
- azonosítja a csoportban elfoglalt helyét és szerepét, törekszik a személyiségének legjobban megfelelő feladatok vállalására;
- törekszik mások helyzetének megértésére, felismeri a mások érzelmi állapotára és igényeire utaló jelzéseket;
- nyitott és segítőkész a nehéz helyzetben levő személyek iránt;
- különbséget tesz a valóságos és a virtuális identitás között, felismeri a virtuális identitás jellemzőit.

IV. Tematikai egység	A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	Órakeret 12 óra
Tevékenységek	Fejlesztési feladatok és ismeretek	
Saját identitást képező néhány közösség mélyebb megismerése: nemzet, nemzetiség, nyelvi-kulturális közösség Olyan közösségek megismerése, melyeknek a tanuló nem tagja A csoportba kerülés lehetőségei. Saját csoporton belüli helyzet, tevékenység értékelése	A közösségek összetartó ereje	

<p>A segítség, együttérzés, tolerancia, egyenlőség, igazságosság, méltányosság, önzetlenség, felelősségvállalás jelentőségének vizsgálata a társas együttműködésben, és ezek hiányának a következményei</p> <p>Önkéntes, másokat segítő tevékenységek.</p> <p>Saját csoport kritikus szemléletű értékelése a befogadás-elfogadás valamint az értékteremtés szempontjából</p> <p>Az alapvető gyermekjogok megismerése</p> <p>A köztulajdon megbecsülése és a magántulajdon védelme</p>	<p>A közösségek értékei</p>
<p>Valós és virtuális közösségek írott szabályainak és íratlan szokásrendjének feltárása</p> <p>A hatékony együttműködés feltételei számbavétele</p> <p>A közös szabályalkotás, a jó munkamegosztás, a vezető szerepének elemzése</p> <p>Egyéni és közösségi érdekek összevetése</p> <p>A társas élet lehetséges konfliktusainak okai, a konfliktusok kezelése</p>	<p>A közösségek működése</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>csoport, közösség, nemzet, nemzetiség, beilleszkedés, kirekesztés, érdek, egyenlőség, igazságosság, méltányosság, önzetlenség, felelősségvállalás, vezető, példakép</p>

TANULÁSI EREDMÉNYEK:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- azonosítja a nemzet, a kulturális közösség számára fontos értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében;
- érzelmileg azonosul az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségével, értelmezi a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét;
- azonosítja azokat a kulturális különbségeket, helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk;
- értékeli az etikus és nem etikus cselekvések következményeit;
- a csoporthoz való csatlakozás, vagy az onnan való kiválás esetén összeveti a csoportnormákat és a saját értékrendjét.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- értelmezi a szabadság és az önkorlátozás, a tolerancia és a szeretet megjelenését és határait egyéni élethelyzeteiben;
- azonosítja a valós és a virtuális térben történő zaklatások különböző fokozatait és módjait, van terve a zaklatások elkerülésére és kivédésére; tudja, hogy hová fordulhat segítségért;
- fizikai vagy digitális környezetben információt gyűjt és megosztja tudását a sport, tudomány, technika, művészetek vagy a közélet területén a magyar nemzet vagy Európa kultúráját meghatározó kiemelkedő személyiségekről és tevékenységükről;
- ismeri a nemzeti identitást meghatározó kulturális értékeket, és indokolja, hogy miért fontos ezek megőrzése;
- azonosítja a nemzeti és európai értékek közös jellemzőit, az európai kulturális szemlélet meghatározó elemeit.

V. Tematikai egység	A természet rendjének megőrzése és a fenntartható jövő	Órakeret 12 óra
Tevékenységek	Fejlesztési feladatok és ismeretek	
Saját szükségletek, érdekek és értékek feltárása, ezek motiváló hatása a cselekvésekre A testi és szellemi egészség forrásainak megismerése– egyéni, társadalmi és környezeti szinten	Létezésünk feltételei	

A különböző életkörülményű emberek életmódjának összehasonlítása	
<ul style="list-style-type: none"> • Ember és környezete viszonyának értelmezése • A környezetszennyezés jelenségének meghatározása, fő területei, hatása a Föld, az élőlények, köztük az ember életére • A technikai fejlődés néhány területének feltárása, az ember életmódjára és - minőségére ható jellegzetessége • Etikai kérdések felvetése a virtuális tevékenységgel, a médiatartalmakkal, a technikai eszközök alkalmazási módjaival kapcsolatban, saját ilyen jellegű tevékenységek reflektív vizsgálata 	Fejlődés: értékek és veszélyek
<p>A közvetlen környezet állapotának kritikus szemléletű vizsgálata</p> <p>A világ jelenéért és jövőjéért vállalható emberi felelősség néhány elemének megfogalmazása</p> <p>Saját és közösségi cselekvési lehetőségek tervezése a környezetvédelem érdekében</p>	Felelősség és cselekvés a jövő érdekében
Fogalmak	természetvédelem, környezetvédelem, média, virtuális tér, tudatos fogyasztó, létszükséglet, takarékoság, mértékletesség, felelősségvállalás

TANULÁSI EREDMÉNYEK:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére
- felismeri az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét
- döntéseket hoz arról, hogy milyen szokások kialakulásával járul hozzá a fenntarthatóság megvalósításához, milyen cselekvéseket tehet a természeti, társadalmi problémák kezelése érdekében;
- megfogalmazza, hogy a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését milyen feltételek támogatják.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- folyamatosan frissíti az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatásaival kapcsolatos ismereteit fizikai és digitális környezetben, felelősségteljes szemlélettel vizsgálja a technikai fejlődés lehetőségeit;
- megismeri a természeti erőforrások felhasználására, a környezetszennyezésre, a globális és társadalmi egyenlőtlenségek problémájára vonatkozó etikai felvetéseket;

VI. Tematikai egység	Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	Órakeret 12 óra
Tevékenységek	Fejlesztési feladatok és ismeretek	
A világra vonatkozó személyes kérdések megfogalmazása, a megismerés lehetőségei Az információk elemzése a hitelesség alapján A logikai érvelések gyakorlása A tény, a vélemény, a tudás, a hit, az értékítélet fogalmak értelmezése Az érték- és világnézeti különbségek azonosítása	Kérdések és válaszok a világról	
Különböző és hasonló, azonos helyzetről alkotott értékítéletek elemzése Néhány kulturális szabályozórendszer megismerése, ezek eredete és hatásai A lelkiismeret működésének megérzése, átérzése a döntésekben Személyes erkölcsi elvek feltárása Dilemmahelyzet elemzése erkölcsi szempontból	A helyes és a helytelen dilemmái	

<p>Az istenhívő világnézet sajátosságainak vizsgálata</p> <p>A környezetben fellelhető vallások néhány szokásának, ünnepének megismerése, ezen keresztül a világnézeti-kulturális sokszínűség tudatosítása</p>	<p>A vallási és a kulturális hagyományok tanításai</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>világkép, világnézet, tudás, tény, vélemény, információ, hitelesség, együttélés, hit, istenhit, vallás, egyház, vallási tanítás, jó, rossz, lelkiismeret</p>
<p>TANULÁSI EREDMÉNYEK:</p> <p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> – egyéni cselekvési lehetőségeket fogalmaz meg a közös erkölcsi értékek érvényesítésére; – képes az európai, a nemzeti kultúra közös eredetének, forrásainak értelmezésére – reflektíven értékeli a tudásszerzés módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére; – képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – feltárja, hogy az Európa vallási arculatát meghatározó egyházak tevékenysége, szokás- vagy értékrendje milyen módon jelenik meg a társadalomban; – feltárja, hogyan jelennek meg a hétköznapok során a tárgyalt világvallásoknak az emberi életre vonatkozó erkölcsi tanításai; – értelmezi a szeretetnek, az élet tisztelete elvének a kultúrára gyakorolt hatását; – értelmezi az egyes egyházak ünnepköréhez kapcsolódó alapvető vallási, kulturális eseményeket és a hozzájuk kapcsolódó bibliai (Ó és Új Szövetségbeli) szövegekre támaszkodó történeteket; – összekapcsolja az egyes egyházak, vallások ünnepköreit és a hozzájuk tartozó jelképeket, szokásokat, néphagyományokat; – a zsidó és keresztény bibliai történetekben, kulturálisan hagyományozott történetekben megnyilvánuló igazságos és megbocsátó magatartásra saját életéből példákat hoz; – saját életét meghatározó világnézeti elkötelezettség birtokában alkalmazza a kölcsönös tolerancia elveit. 	

7-8. évfolyam

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
4. Én-tudat – Önismeret	12
5. Család – Helyem a családban	12
6. Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben	12
7. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	12
8. A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő	12
9. Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére	12
Összes óraszám:	72

I. Tematikai egység	Én-tudat – Önismeret	Órakeret 12 óra
Tevékenységek	Fejlesztési feladatok és ismeretek	
<ul style="list-style-type: none"> – Saját főbb személyiségjegyek vizsgálata; – Ismerkedés a társadalmi szerepekkel, elvárásokkal; – Saját identitás fogalmának bővítése; – Az emberi gondolkodásmód sokszínűsége megértése; – Azonos helyzetekre adott eltérő reakciók, vélemények elemzése; – Az egyének és az emberiség néhány cselekvésének etikai szempontú értékelése, a saját értékrenddel való összevetése; – Önkifejezési módok gyakorlása. 	Önismeret	
<ul style="list-style-type: none"> – A tanulás és fejlődés összefüggéseinek megértése a tanuló életében; – Információforrások kritikus elemzése; 	Szükségletek és igények	

<ul style="list-style-type: none"> – Saját szokások, életvezetési mód, életszemlélet értékelése a testi és mentális egészség, a lehetséges káros tényezők feltárása, ezek elkerülésére javaslatok az önazonosság és a fejlődés szempontjából; – Saját igények és szükségletek feltárása. 	
<ul style="list-style-type: none"> – A felelősség, önismeret, munka, együttműködés, kreativitás, vállalkozó szellem, munkamegosztás, pénzügyi tudatosság megjelenése a mindennapi cselekvésekben; – A siker, a boldogság, boldogulás átélése, azonosítása az egyén életében; – A pozitív életszemlélet tudatosítása; – Néhány személyes életcél megfogalmazása. 	Célok és tervek
Fogalmak	önismeret, önazonosság, boldogulás, boldogság, jólét, jóllét, stressz, káros szenvedély, függés, alkotás, munka, pénzügyi tudatosság

TANULÁSI EREDMÉNYEK:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- reálisan feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatai alakítására; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére;
- megfelelő döntéseket hoz arról, hogy az online térben milyen információkat oszthat meg önmagáról;
- reálisan értékeli helyzetét, fejlődési célokat fogalmaz meg és a célok megvalósítását szolgáló terveket készít;
- reflektíven értékeli tudásszerzési módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére;
- feltárja pályaérdeklődését és továbbtanulási céljait;
- képes a problémák elemzésére és a megoldási alternatívák alkotására, a probléma megoldása érdekében képes önmaga motiválására;
- célok és döntések meghozatalakor figyelembe veszi a személyes értékeit;
- egyéni cselekvési lehetőségeket fogalmaz meg az erkölcsi értékek érvényesítésére.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- megismeri az identitás fogalmát és jellemzőit, azonosítja saját identitásának néhány elemét;
- ismer testi és mentális egészséget őrző tevékenységeket és felismeri a saját egészségét veszélyeztető hatásokat. Megfogalmazza a saját intim terének határait;
- különbséget tesz a valóságos és a virtuális identitás között, felismeri a virtuális identitás jellemzőit.
- célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket; céljai megvalósítása közben önkontrollt végez, siker esetén önjutalmazást gyakorol.

II. Tematikai egység	Család – Helyem a családban		Órakeret 12 óra
Tevékenységek	Fejlesztési feladatok és ismeretek		
<ul style="list-style-type: none"> – Külső és belső tényezők összehangolása, amelyek az érzelmi-mentális állapotra hatással lehetnek; – Stratégiák kidolgozása a negatív hatások kivédésére; – Valós és virtuális térben zajló cselekvések elemzése a másokra tett hatás és etikai értékek szempontjából; 	Érzelmek és cselekvések hatása		

<ul style="list-style-type: none"> – A bizalom, szeretet, tisztelet, segítség és intimitás megérezése, megjelenése a kapcsolatokban – Pozitív minták a harmonikusan működő párok kapcsolatokra; – A másik igényeit és szükségleteit figyelembe vevő és a saját igényeket megfogalmazó kommunikáció gyakorlása; – Az egyenlőtlen, kihasználó vagy bántalmazó kapcsolat jellemzőinek azonosítása, az erre vonatkozó jogok és a védelem lehetőségeinek megismerése. 	Kölcsönösség és egyenlőség a kapcsolatokban
<ul style="list-style-type: none"> – A család társadalmi funkciói értelmezése, a családszerkezet sokfélesége; – A harmonikus családi életet meghatározó értékek összegyűjtése, – A támogatás, megértés, tanulás, együttérzés és egyenlőség vizsgálata családi kapcsolatokban; – A serdülőkor önállósági igényéből vagy az életkori különbségekből eredő vélemény- és érdekkonfliktusok azonosítása. 	Változások a családban
Fogalmak	érzelem, szerelem, párok kapcsolat, vonzódás, intimitás, bizalom, hűség, igény, nemzedék, értékrend, önvédelem, zaklatás, emberi jogok.

TANULÁSI EREDMÉNYEK:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- reálisan feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményeket okozhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatai alakítására; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére;
- a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára;
- megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- megismer olyan mintákat és lehetőségeket, amelyek segítségével a problémás helyzetek megoldhatók, illetve tudja, hogy hová fordulhat segítségért;
- azonosítja a családban betöltött szerepeket és feladatokat; egyre reálisabban a saját szerepét és feladatait;
- azonosít néhány, a családban előforduló konfliktust, felismeri a család életében bekövetkező nehéz helyzeteket, és megfogalmazza, hogy milyen módon kezelhetők ezek;
- felismeri saját családjának viszonyrendszerét, a családot összetartó érzelmeket és közösségi értékeket;
- azonosítja az egyéni, családi és társadalmi boldogulás feltételeit.

III.Tematikai egység	Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben	Órakeret 12 óra
Tevékenységek		Fejlesztési feladatok és ismeretek
<ul style="list-style-type: none"> – A kapcsolatrendszerekben elfoglalt különböző helyzetek, szerepek elemzése – rendelkezik érzelmi kifejezőképességekkel a konfliktusok megelőzésére és megoldási javaslatokkal a konfliktusok megoldására; – rendelkezik érzelmi kifejezőképességekkel a konfliktusok megelőzésére és megoldási javaslatokkal a konfliktusok megoldására; – Az egyén felelősségének megfogalmazása különböző 		<p style="text-align: center;">Felelősség egymásért</p>

szerepekben: cselekvőként vagy szemlélőként, aktív segítőként vagy érzelmi támogatóként a valós és a virtuális térben is.	
<ul style="list-style-type: none"> – Egymás jobb megismerésének és a társas kapcsolatrendszer gazdagításának módjai; – A másokat megítélő vélemények elemzése a lehetséges sztereotípiák, az előítéletek, elfogadás, tolerancia alapján; – A figyelmesség, közös tervezés és az együttműködés példáinak érvényesítése; – A tartós kapcsolatok és párkapcsolatok alapvető feltételeinek megismerése. 	A kapcsolatok minősége
<ul style="list-style-type: none"> – Kapcsolati konfliktusok elemzése eltérő igények, kommunikáció és érzelmek szempontjából, megoldási stratégiák kidolgozása; – A felelősségvállalás, bocsánatkérés és a jóvátétel szerepének felismerése a kapcsolatok helyreállításában. 	A kapcsolatok megóvása
Fogalmak	kapcsolatrendszer, viszonyulás, konfliktuskezelés, jóvátétel, alkalmazkodás, önállóság, cselekvés, átélés, előítélet, elfogadás

TANULÁSI EREDMÉNYEK:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- reálisan feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatai alakítására; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére;
- a csoporthoz való csatlakozás vagy az onnan való kiválás esetén összeveti a csoportnormákat és a saját értékrendjét;
- a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára;
- megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a barátságokban, a páros kapcsolatokban, az iskolai közösségekben.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- képes a saját véleményétől eltérő véleményekhez tisztelettel viszonyulni, a saját álláspontja mellett érvelni;
- kölcsönös megértésre törekszik;
- felismeri a konfliktus kialakulására utaló jelzéseket;
- rendelkezik tapasztalatokkal, érvekkel a konfliktusok megelőzésére és megoldási javaslatokkal a konfliktusok megoldására;
- azonosítja a csoportban elfoglalt helyét és szerepét, törekszik a személyiségének legjobban megfelelő feladatok vállalására;
- törekszik mások helyzetének megértésére, felismeri a mások érzelmi állapotára és igényeire utaló jelzéseket;
- nyitott és segítőkész a nehéz helyzetben levő személyek iránt.

IV.Tematikai egység	A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	Órakeret 12 óra
Tevékenységek	Fejlesztési feladatok és ismeretek	
<ul style="list-style-type: none"> – A kulturális-társadalmi identitás alapjai, a nemzeti identitás megőrzése; – Európa szerepének felismerése, mint a nemzeti kulturális identitás egyik meghatározója; – A különböző közösségekhez tartozás lehetséges ellentmondásai feltárása; – Különböző közösségek viszonyainak elemzése; – Az európai értékrend elemei a társadalmi és jogrendszerekben, ezek 	A közösségek és identitás	

<p>megvalósulása vagy hiánya a mindennapokban.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> – A kölcsönös bizalom, becsületesség és felelősségvállalás, mint fő közösség-szervező értékek azonosítása; – Az elesettek segítése, a szolidaritás fogalmának értelmezése; – Véleményalkotás a szabálysértés, csalás, jogsértés, bűnelkövetés eseteiről egyéni és társadalmi kár szempontjából, egyben a társadalmi elfogadottságáról; – Kérdések megfogalmazása a büntetés néhány formájáról; – Az együttműködés, felelősségvállalás, feladatvállalás alapelveinek átélése; – Fontos társadalmi értékek megvalósításának érdekében végzett tevékenységek megismerése; – A jogok és kötelességek rendszerének elemzése több társadalmi szinten; – Az egyén aktív részvételi lehetőségei a társadalom életének szabályozásában; – Társadalmi témájú média hírek elemzése, saját médiafogyasztás vizsgálata; – Az agresszív nyelvhasználat és az információtorzítás felismerése. 	<p>Értékek a társas együttműködésben</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>nemzet, nemzetiség, kultúra, identitás, tolerancia, szolidaritás, szabályszegés, jogsértés, bűn, büntetés, érdekérvényesítés, társadalmi cél, média</p>

TANULÁSI EREDMÉNYEK:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- azonosítja, értelmezi a nemzet, a kulturális közösség számára fontos közösségi értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében;
- érzelmileg, társas-lelkületileg azonosul az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségével, értelmezi a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét;
- azonosítja azokat a kulturális különbségeket, helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk;
- a csoporthoz való csatlakozás vagy az onnan való kiválás esetén összeveti a csoportnormákat és a saját értékrendjét;
- képes a problémák elemzésére és a megoldási alternatívák alkotására, a probléma megoldása érdekében képes önmaga motiválására;
- azonosítja a számára fontos közösségi értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében;
- azonosítja azokat a helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk;
- értékeli az etikus és nem etikus cselekvések lehetséges következményeit.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- azonosítja a valós és virtuális térben történő zaklatások különböző fokozatait és módjait, van terve a zaklatások elkerülésére és kivédésére; tudja, hogy hová fordulhat segítségért;
- értelmezi a szabadság és az önkorlátozás, a tolerancia és a szeretet megjelenését és határait egyéni élethelyzeteiben;
- fizikai vagy digitális környezetben információt gyűjt és megosztja tudását a sport, tudomány, technika, művészetek vagy a közélet területén a magyar nemzet és Európa kultúráját meghatározó kiemelkedő személyiségekről és tevékenységükről;
- ismeri a nemzeti identitást meghatározó kulturális értékeket, és indokolja, hogy miért fontos ezek megőrzése;
- azonosítja a nemzeti és európai értékek közös jellemzőit, az európai kulturális szemlélet meghatározó elemeit; ismereteket szerez a Kárpát-medencében élő magyarokról, Magyarországon élő nemzetiségekről, népcsoportokról, kettős kötődésű személyekről;
- ismeri a rá vonatkozó gyermekjogokat, ezek fő szabályozó dokumentumait, értelmezi kötelezettségeit, részt vesz szabályalkotásban;
- ismeri az alapvető emberi jogokat és vizsgálja ezek érvényesülését különböző embercsoportok esetében;
- megismeri a hátrányos helyzetű személyek érdekében szervezett programokban való részvétel lehetőségeit;
- reflektív módon vizsgálja saját és csoportja gondolkodását más csoportokról; kifejti véleményét a sztereotípiák és előítéletek hatásáról.

V.Tematikai egység	A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő		Órakeret 12 óra
Tevékenységek		Fejlesztési feladatok és ismeretek	
<ul style="list-style-type: none"> – Megismeri az általános emberi szükségleteket az egyén, a helyi közösségek és az emberiség szintjén is; – Az egyén és közösség rövid és hosszú távú érdekei közötti ellentmondások feltárja; – Az emberiség létezésének alapvető feltételeit veszélyeztető folyamatok azonosítja; – Társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek okainak megismerése. 		Lehetőségek és egyenlőtlenségek	
<ul style="list-style-type: none"> – Az emberiség életét és gondolkodását leginkább befolyásoló technológiák hatásainak elemzése a személyes kapcsolatok és az életminőség szempontjából, megoldási javaslatok, etikai szabályok megfogalmazása a problémákra; – Károsító és építő, környezetszépítő tevékenységek megkülönböztetése; – Néhány környezeti etikai és bioetikai kérdés megismerése; 		Az ember és környezetének kölcsönhatása	
<ul style="list-style-type: none"> – A fogyasztói és pénzügyi tudatosság fő elveinek rendszerezése; – Környezetbarát technológiai megoldások, kreatív újra hasznosítási lehetőségek feltárása; – Saját célok megfogalmazása a fenntartható fejlődés érdekében. 		Az emberiség jövője	
Fogalmak	erőforrás, globális hatás, újrahasznosítás, környezetbarát technológia, egyéni felelősség, fenntartható fejlődés, egyenlőtlenség		

TANULÁSI EREDMÉNYEK:

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:

- megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére;
- értékeli, értelmezi az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét;
- döntéseket hoz arról, hogy milyen szokások kialakulásával járul hozzá a fenntartható fejlődés megvalósításához, milyen cselekvéseket tehet a társadalmi problémák kezelése érdekében;
- megfogalmazza, hogy a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését milyen feltételek támogatják.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- folyamatosan frissíti az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatásaival kapcsolatos ismereteit fizikai és digitális környezetben, kritikus szemlélettel vizsgálja a technikai fejlődés lehetőségeit, korlátait;
- megismeri és véleményezi a természeti erőforrások felhasználására, a környezetszennyezésre, a globális és társadalmi egyenlőtlenségek problémájára vonatkozó etikai felvetéseket;
- értelmezi a fenntartható fejlődés és a legfontosabb társadalmi problémák megoldása érdekében javasolt stratégiákat, cselekvési lehetőségeket.

VI.Tematikai egység	Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére		Órakeret 12 óra
Tevékenységek		Fejlesztési feladatok és ismeretek	
<ul style="list-style-type: none"> – Különböző világnézetten alapuló gondolkodások összehasonlítása; – Az erkölcs, mint viselkedést szabályozó értékrendszer, az erkölcsi fogalmak egyéni értelmezése; – A személyes erkölcs kialakulását befolyásoló tényezők azonosítása: a család, a média, a kortárs csoportok, a nevelők; – Az egyén és közösség értékítéletének ütköztetése; – A saját értékrendnek megfelelő és ellentmondó viselkedés gyakorlása; 		Világnézet és erkölcs	

<ul style="list-style-type: none"> – A zsidóság és a kereszténység, világképeinek fő vonásai, fő tanításaik megismerése; – A vallás szerepének jelentőségének azonosítása az emberek életében; – A zsidó és keresztény vallások álláspontjainak értelmezése néhány általános etikai kérdésben; – Az egyházak társadalmi tevékenységének megismerése, együttműködés közös célok érdekében. 	
<ul style="list-style-type: none"> – A tízparancsolat megismerése; – A felebaráti szeretet, felelősségvállalás gyakorlása a másik ember iránt; – Olyan értékek keresése, melyek azonosak a vallásos és nem vallásos emberek számára. 	A vallások tanításai
Fogalmak	vallás, hit, erkölcs, kereszténység, iszlám, judaizmus, hinduizmus, buddhizmus, felebaráti szeretet, karitás, aranyszabály, az élet tiszteletének elve, tízparancsolat
<p>TANULÁSI EREDMÉNYEK:</p> <p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> – értelmezi az európai, a nemzeti kultúra közös eredetét, forrását azonosítja a számára fontos közösségi értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében; – azonosítja azokat a helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk; – értékeli az etikus, a nem etikus cselekvések lehetséges következményeit; – reflektíven értékeli tudásszerzési módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére; – képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; – egyéni cselekvési lehetőségeket fogalmaz meg az erkölcsi értékek érvényesítésére. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – értelmezi a szeretetnek, az élet tisztelete elvének a kultúrára gyakorolt hatását; – feltárja, hogy az Európa vallási arculatát meghatározó egyházak tevékenysége, szokás- vagy értékrendje milyen módon jelenik meg a társadalomban; – feltárja, hogyan jelenik meg a hétköznapok során a tárgyalt világvallásoknak az emberi életre vonatkozó erkölcsi tanításai; – a megismert vallások erkölcsi tanításait összeveti személyes véleményével; – saját életét meghatározó világnézeti elkötelezettség birtokában a kölcsönös tolerancia elveit gyakorolja. 	

